

MUNDUAN 13.000 ARMA NUKLEAR DITUGU, ETA AKTIBATU EZ IZANA ZORIARI ERE LOTU BEHARRA DAUKAGU

Ofizialki bederatzi estatuk dituzte arma atomikoak, eta horien %90 Errusiaren eta AEBen eskuetan da. 1945eko abuztuaren 6an eta 9an AEBek Hiroshimara eta Nagasakira jaurtikitakoez geroztik eraso atomikorik berriz bideratu ez izana "disuasio-printzipioari" lotu zaio luzaz. Gaur egungo testuinguruak, tartean Vladimir Putinen mehatxuek, zalantzan jarri dute printzipio horren fidagarritasuna. Gainera, nahiz eta ahortzi, bonba bat nahigabe aktibatu daiteke. Istripua litzateke, istripu bat oinarri duen suntsiketa masibo bat... baina gertatu daiteke, eta iraganean ere –nahiz eta ez jakin– doi-doiatarik saihestu izan ditugu. Estatuburuek isilduriko kasuak argiratzen dabiltza aditu eta kazetari batzuk.

JENOFA BERTHOKOIRIGOIN

Istipurik gertatu ez izana armen gaineko kontrola perfektu bati esker dela dioen ideiarekin bukatu behar dugu". *Repenser les choix nucléaires. La séduction de l'impossible* ("Aukera nuklearrak birpentsatu. Ezinezkoaren sedukzioa") liburuaren egile Benoît Pelopidasen hitzak dira. Arma atomikoari ikuspegi geopolitikotik begiratzen dion aditua da eta nuklearrari buruz Frantziako Estatuko Nuclear Knowledges izeneko lehen ikerketa zentro independentearen sortzailea izan zen. Bonba nuklearraren hondamendia gure burutik desagerturik den heinean, istripu baten aukera ere bazterturik dugula deitoratzen du.

Alta, doi-doiatarik saihesturiko istripuak izan direla dio, eta adibidetzat hartzen du 1961eko urtarrilaren 23an nahigabe hegazkin bonba-jaurtitzaile bat desegin izana Ipar Carolinako Goldsboro hiri gainean, bere baitan zituen bi bonbak askatuz –260 aldiz Hiroshimakoaren edukiera–. Kontua da lau segurtasun mekanismoetatik hiruk ez zutela funtzionatu bietariko batean: hegazkinetik askaturik, jausgailua ireki eta zartagailua aktibatu zitzaion. Azken unean funtzionatzen duen tentsio ttipiko etengailu bati esker saihestu zen

hondamendia, suertez zolarekilako kontaktuan aktibatu zelako. AEBetako Gobernuak afera gutxietsi zuen eta alderantziz, arma horien alorrean dagoen segurtasun heina goraipatzeko baliatu zuen gertakizuna. 2013an zabaldu zuen *The Guardian*-ek segurtasunean egon zen akatsarena, AEBetako Gobernuak gorderik atxikitako dokumen-

tuetan oinarriturik. Zortearen heinaz ohartarazteko ondokoa zehazten du Pelopidasek: "Hogei aldiz baino gehiagotan huts egin zuen hurrengo urteetan Goldsboron salbatu gintuen etengailu horrek, [bonba nuklearraren segurtasuna kontrolatzen dabilen] Sandia laborategiko artxiboetan ikusi ahal izan dugunez".

Eraso nuklearraren arriskua hor dagoela dio Pelopidas aditua, disuasio-printzipioa zalantzan jarritz.

Beraien armategia modernizatzen eta emendatzen dabilta nuklearra duten estatu guztiak; eta arma nuklearrak estrategia militarrean duen zeregina fintzen dabilta.

CHRIS CONZ

Istripuaren arriskua hor da, eta seguruenik badira gaurko egunean ere doidoi saihesturikoak. Ondoko datua ere zabaldu zuen *The Guardian*-ek: Eric Schlosser kazetariak idatzitako *Atomic Gafes* liburuan irakurri daiteke 1950etik 1968ra 700 istripu saihestu eta isilean atxikiarazi zituela AEBetako Gobernuak.

Baina nahigabeko leherketaz gain, hautuzkoarena ere hor dela dio Pelopidasek. Azken urte honetako giroak hori oroitarazteko balio digula uste du: "Bonba nuklearren zartatzearen aukera begi-bistatik kendua genuen, eta ezinbestekoa dugun zaurgarritasun nuklearraren kontzientzia ere galdua genuen. Gaur egungo mehatxuek balio digute oroitarazteko ahantzia genuen aukera hori erreala dela". Ukrainaren eta Errusiaren arteko gerrari begira mintzo da, eta zehazkiago, Vladimir Putinek behin eta berriz zabalduko eraso nuklearraren mehatxuaz.

Tarte bat hartu, Kremlin jauregitik fokua zabaldu eta –ustez– ahal bezain segurki edukitako 13.000 arma nuklearrei begira jarri gara. Lehen eraso atomikoa –eta oraingoz bakarra– 1945ean izan zen, AEBek Nagasaki eta Hiroshimara bideratua. Ondoko ideiari lotu ohi zaio

1961eko urtarrilaren 23an nahigabe desegin zen bonba-jaurtitzaille bat Goldsboro gainean, bi bonba askatuz –260 aldiz Hiroshima–. Lau segurtasun mekanismoetatik hiruk ez zuten funtzionatu

berriz erabili ez izana: "disuasio-arma" bat dela, hau da, suntsitzeko gaitasun ikaragarria izanik aurkariari erasotze nahia itzaltzen diola jasoko lukeen erantzun atomikoaren mamuak. Printzipio horri buruzko eztabaida piztu digu Errusiaren eta Ukrainaren arteko gerrak, orain arte funtzionatu duenak ez delako erran nahi betirako balio duenik. Beste hitzez erranda, Errusiak zein Men-

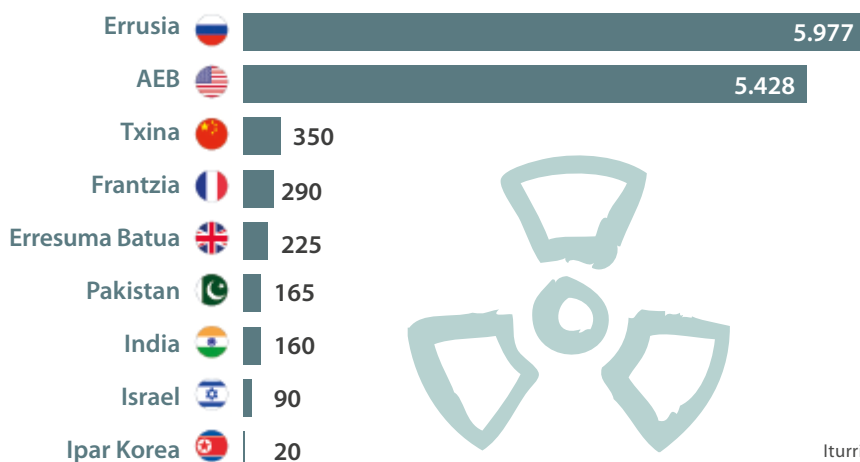
debaldeak diote erasoak intentsifikatuz gero bonba nuklearraren jaurtikitzea izanen luketela arrapostua. Baina oreka hori benetan segurra da? Pelopidasek ez du horretan itsuki sinesten eta pario bat dela dio: "Mehatxuan oinarrituriko estrategia bat da, eta zaurgarritasuna segurtasun berme gisa finkatzen duen pario bat da". Baina jakina denez, pario bat irabazi daiteke edo galdu.

ARMEN UGARITZEA DAKARREN GARAIA

Aditu guztiak ados dira errateko tentsio handiko giroak dakarrela orain arte zegoen arma nuklearren gutxitzeko joeraren bukaera. Ofizialki dauden 13.000 armak bederatzi estatuen artean banatuak dira: 5.977 ojiba Errusiak; 5.428 ojiba AEBek; eta gero datoz anitzez urrunago, Txina bere 350 ojibekin; Frantzia (290 ojiba); Erresuma-Batua (225); Pakistan (165); India (160); Israel (90) eta Ipar Korea (20). "Beraien armategia modernizatzen eta emendatzen dabilta nuklearra duten estatu guztiak; eta gehienek fintzen dituzte beraien erretorika nuklearra eta arma nuklearrak estrategia militarrean duen zeregina", dio SIPRI Stockholmgo Bakearen Iker-

Arma nuklearra duten estatuen armategi atomikoa

Ojiba nuklear kopurua, estatuka, 2022 hastapenean

Iturria: SIPRI

ketarako Nazioarteko Institutuko ordezkari Wilfred Wanek. Esanguratsua da, demagun, Errusia otsaila bukaeran atera izana Washingtonen eta Moskuren artean arma nuklearren kontrolerako zegoen START Berria itunetik. Errusiaren inbasioak urtebete egin bezperan heldu zen iragarpena. Itunak mugatzen zien arma kopurua, nahiz eta sinbolikoa izan, jarritako mugaren petik izanik ere badutelako bi aldeek milioika jende hiltzeko, guzia suntsitzeko –eta "negu atomikoa", hau da, eragindako errautsarengatik tenperaturen apaltze orokortua ondorioztatzeko– heina. Gainera, akordioak ez zuen kontuan hartzen "arma taktikoa". Azken horri dagokionez, arma arinagoaren eta eztiagoaren fama eraikirik daukate alde guziek, alta gezurra da: 1 eta 100 kilotonaren arteko

"Mehatxuan oinarrituriko estrategia bat da disuasio printzipioarena, eta zaurgarritasuna segurtasun berme gisa finkatzen duen pario bat da"

Benoît Pelopidas

indarra dute eta kontuan harturik amerikarrek Hiroshimara bidalitakoak 12 zituela, argi gelditzen da banalizatzeak dakarren arriskua.

TNP Arma Nuklearrak Ez Ugaritzeko Itunari buruzko X. Konferentzian ere ez ziren ados jarri iazko abuztuan. Berez, arma dutenak ez ugaritzeaz gain, armagabetzera ere engaiatzen dira; eta ez dutenak, berriz, arma nuklearra inoiz ez lortzera. Hori ere ez doa horrela, eta estatu batzuek ez dute beraien hitza betetzen. Adibidez, IAEA Energia Atomikoaren Nazioarteko Agentziak zabaldu berri du Iran-go lurpeko lantegi batean aurkitu dituztela %83,7an aberasturiko uranio partikulak –bonba lortzen da %90ean–. Frantziak ere 2021ean abiatu zuen itsaspeko nuklearrak emendatzeko programa bat. Hala ere, TNPrik gabe egoera okerragoa litzatekeela dio Gabriel Peri Fundazioak: "Nahiz eta ez den perfektuki bideratua, nuklear militarreko sarbidea mugatzea lortu du. Arma hori nahi zuten estatuen kopurua ttipitu da hamarkadaz hamarkada –alta 50 bat estatuk dituzte ikerketarako erreaktoreak, baita zentralak ere, hots, nuklear militar nahiko egingarria–". Beste testu inportantea da 2021eko urtarrilaren 22an indarrean sarturiko arma nuklearrak debekatzeko Nazio Batuen hitzarmena, gaur egun 91 estatuk izenpeturikoa (eta horietan 68k berretsitakoa). Oraingoz sinbolikoa da –izenpetzaileei bideratzen zaielako eta arma hori dutenek izenpetzea errefusatzen dutelako–, baina izenpetzaileen kopurua igo ahala presio antinuklearra ere igoko litzateke.

Guzi hori kontuan harturik, arma nuklearra "desakralizatu" beharra ikusten du Pelopidasek: "Ez dira sustut beste armen heinean kokatu behar, biziaren eta objektu materialen suntsitzeko duten ahala azpimarratu behar da; baina, desakralizaturik, modu informatu eta argian hitz egiten ahalko genuke, ikusteko zer nolako lekua bideratu nahi diegun. Egiatasuna ezin frogatua duten ezaugarriekin bukatu behar dugu". ●

ZINKUNEGI OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

f w